UR JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
NR 1(14)/2020 ISSN 2543-8379
ARTYKUŁY DOI: 10.15584/johass.2020.1.1

Marcin Starzyński[1]

„W zakresie historii średniowiecznej zapowiadał się jako gwiazda pierwszej klasy…" – o Romanie Grodeckim (1889–1964), uniwersyteckim mistrzu Jerzego Wyrozumskiego

Streszczenie

W artykule zaprezentowana została biografia oraz dorobek naukowy urodzonego w Rzeszowie Romana Grodeckiego (1889–1964), profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego i jednego z najwybitniejszych polskich mediewistów XX w.

Studia rozpoczął w 1907 r. Pod kierunkiem Stanisława Krzyżanowskiego został wprowadzony w tajniki badań nad historią średniowiecza. W 1914 r. przerwał naukę i wstąpił do Legionów Polskich. Jako żołnierz odbył dwie kampanie wojenne. Za swoją służbę został dwukrotnie odznaczony, Krzyżem Walecznych w 1922 r. i Krzyżem Niepodległości w 1932 r. Habilitował się w 1920 r. na podstawie cyklu rozpraw o historii pieniądza w Polsce, a w 1922 r. otrzymał nominację profesorską. Specjalizował się w historii społeczno-gospodarczej. Był również autorem syntez historii politycznej XII i XIII w. oraz tłumaczeń na język polski pomników dziejopisarstwa, *Kroniki* Anonima zwanego Gallem (1923) oraz *Księgi Henrykowskiej* (1949).

Asumpt do powstania tego tekstu dała konferencja naukowa „*Plus ratio quam vis.* Profesor Jerzy Lesław Wyrozumski (1930–2018)", zorganizowana w Instytucie Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego w pierwszą rocznicę śmierci Profesora 4 listopada 2019 r., podczas której nastąpiło uroczyste otwarcie sali seminaryjnej imienia Romana Grodeckiego. Umieszczono w niej książki z księgozbioru tego uczonego przekazane Uniwersytetowi zgodnie z ostatnią wolą jego ucznia, Jerzego Wyrozumskiego. Jako aneks do artykułu dołączona została bibliografia Romana Grodeckiego za lata 1960–1964 (2020).

Słowa kluczowe: historiografia polska XX w., mediewistyka, Uniwersytet Jagielloński, Roman Grodecki, Jerzy Wyrozumski

[1] Dr hab. Marcin Starzyński, prof. UJ, Zakład Nauk Pomocniczych Historii, Instytut Historii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gołębia 13, 31–007 Kraków, e-mail: starzynski@ymail.com, nr ORCID: 0000-0003-0946-2175.

Wprowadzenie — Roman Grodecki w historiografii

W zasadzie wszystko, co do tej pory napisano o Profesorze Romanie Grodeckim, jego życiu i twórczości naukowej, wyszło spod pióra jednego autora – studenta, później asystenta, wreszcie powiernika w ostatnich latach życia, Jerzego Wyrozumskiego, który sam należał do wąskiego grona najwybitniejszych polskich mediewistów ostatniego półwiecza (Wyrozumski 1961: 553–554; 1964: 1133–1135; 1969: 703–762; 1972: 3; 1991: 116–121; 2000: 303–309; 2013: 21–31; Szczur 2009: VII–XXI). Najwięcej miejsca poświęcił Jerzy Wyrozumski swojemu uniwersyteckiemu mistrzowi w obszernym *Posłowiu* zamykającym pierwszy z planowanych wówczas, to jest przed pięćdziesięciu laty, trzech tomów mieszczących niepublikowane wcześniej teksty Romana Grodeckiego (Wyrozumski 1969: 703–762). Wydaje się jednak konieczne podjąć ryzyko i historię tego znakomitego znawcy wieków średnich opowiedzieć na nowo, wykorzystując przede wszystkim własne słowa samego Grodeckiego, w tym relacje przez Jerzego Wyrozumskiego nieuwzględnione, ale też spojrzeć na jego twórczość z perspektywy kolejnego półwiecza, zastanawiając się jednocześnie nad odpowiedzią na pytanie, czy i na ile przetrwała próbę czasu. Kim zatem był Roman Grodecki w polskiej historiografii, skoro już w czasie swoich studiów „w zakresie historii średniowiecznej zapowiadał się jako gwiazda pierwszej klasy" (Ręgorewicz 1964: 75)?

Curriculum vitae Romana Grodeckiego

Roman Grodecki przyszedł na świat 21 kwietnia 1889 r. w Rzeszowie jako jeden z braci bliźniaków (Kraków, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego [dalej: AUJ], Spuścizna Romana Grodeckiego, sygn. 37/25, niepaginowane: list brata Stanisława z dnia 21 IV 1959 napisany w dniu siedemdziesiątych urodzin). Rodzice, Jan Grodecki i Karolina z domu Gorylska, pochodzili z Głogowa Małopolskiego, prywatnego miasta położonego nieco ponad 10 km na północ od Rzeszowa, stanowiącego w XVIII stuleciu centrum „głogowskiego państwa" Lubomirskich. Kazimierz Grodecki, dziadek Romana, pełnił tam funkcję burmistrza. Z Głogowa państwo Grodeccy wyruszyli do Kołomyi („do szkoły normalnej chodziłem w Kołomyji" [AUJ, sygn. 37/1, niepaginowane: *Curriculum vitae*]), by w końcu na dłużej osiąść w Bochni, gdzie Roman rozpoczął naukę w gimnazjum. Tam zaangażował się w ruch samokształceniowy zainicjowany przez kolegę ze szkolnej ławy, nieja-

kiego Błażeja Kociołka, chłopskiego syna z Tymowej koło Bochni. Po latach wspominał przyjęcie do tej tajnej organizacji „na stancji u kolegi Jana Plondra przy ul. Św. Leonarda w Bochni. Nigdy tej sceny nie zapomnę: pokoik mały, okno przysłonięte jakąś płachtą, na stole krzyż i dwie świecie (...). Zapalono świece i złożyłem przysięgę z wielkim wzruszeniem, zdając sobie sprawę, że to jest ważny dzień w moim życiu" (Grodecki 1965: 28–29). W kółku głównie czytano wówczas różne prace historyczne, zgłębiając chociażby dzieje powstań narodowych, i jak sam podkreślał: „horyzonty mojego myślenia i rozważania znacznie się rozszerzyły poza ramy nauki ściśle szkolnej" (Grodecki 1965: 29). Grodecki doskonale wiedział, kto doniósł dyrektorowi gimnazjum o istnieniu tego stowarzyszenia. „Trafił jednak na człowieka zacnego i dobrego Polaka, który nie mógł wziąć chłopakom polskim za złe, że się pokusili o takie samokształcenie pozaszkolne. Był to dyrektor [Józef — uzup. M.S.] Kannenberg, późniejszy dyrektor Akademii Handlowej w Krakowie" (Weigt 1926: 3–8). Po dekonspiracji w bocheńskim gimnazjum powołano więc legalne kółka samokształceniowe. Opiekę nad kółkiem historycznym objął doktor Edward Kuntze, wychowanek Uniwersytetu Jagiellońskiego, wówczas nauczyciel, a następnie dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Poznańskiego (od 1919 r.) i Biblioteki Jagiellońskiej (od 1926 r.) [Uljasz 2012: 29–46]. Wtedy też, jak wskazywał Grodecki, po wygłoszeniu referatu na podstawie jednego z rozdziałów *Historyi ustroju Polski w zarysie* Stanisława Kutrzeby (Kutrzeba 1905) „się zaczął mój pierwszy zwrot od historii powstań do historii epoki piastowskiej" (Grodecki 1965: 29).

Egzamin dojrzałości złożył „z odznaczeniem" w czerwcu 1907 r. (il. 1–2). Podczas wakacji, „najdłuższych w życiu studenckim", odkrył góry. Z przyjaciółmi wyprawił się w Gorgany i Tatry, gdzie ich przewodnikiem był Jan Daniel Gąsienica. We wrześniu wyjechał do Krakowa, by wpisać się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, choć nauczyciel gimnazjalny, Stanisław Świtalski, „przestrzegał mojego ojca, by mi wyperswadował wpisywanie się na historię, bo ten przedmiot nie zapewni mi chleba (...). Przystępowałem do studiów historii raczej z predylekcją do historii najnowszej, ale już w pierwszych miesiącach studiów odbył się we mnie odwrót od dziejów najnowszych, a skierowałem się z ogromnym zapałem do historii średniowiecznej" (Grodecki 1965: 30) (fot. 3). Przełomowa okazała się lektura opracowanego przez Kazimierza Stronczyńskiego wyboru osiemdziesięciu siedmiu dokumentów z lat 1228–1536, mieszącego obok edycji również podobizny oryginałów (Stronczyński 1839). Odsłonił się wówczas przed

młodym Grodeckim „nieznany dotąd świat przeszłości" (Wyrozumski 1969: 706). Już w pierwszym semestrze studiów słuchał wykładu Stanisława Krzyżanowskiego „Dyplomatyka polska wraz z historyą kancelaryi", ale też zgłębiał pod jego kierunkiem tajniki paleografii oraz chronologii (AUJ, sygn. 37/1: *Index lectionum*). Aktywnie uczestniczył w życiu studenckim. Był członkiem Koła Naukowego. Po latach wspomniał wycieczki „do Skały Kmity, Czernej, wąwozu bolechowickiego, Tenczynka, Wiśnicza, Lanckorony itp., jedna oficjalna doroczna z profesorami, a inne «pod protektoratem» ówczesnego asystenta Seminarjum Historycznego" (Grodecki 1928b: 80). Jeszcze w końcu lat dwudziestych miał zachowany karnet na jedną z zabaw karnawałowych „w postaci miniaturowego dokumentu z pieczęcią z laku na jedwabnym sznurku, przewiązaną z zachowaniem wszelkich reguł średniowiecznej dyplomatyki" (Grodecki 1928b: 81). Tam zresztą poznał swoją przyszłą żonę, Stefanię Kniaziołucką (1891–1958), studentkę na Wydziale Filozoficznym, wypromowaną na doktora filozofii w zakresie historii 2 lipca 1918 r. na podstawie pracy „Sejm 1607 r." przygotowanej pod kierunkiem Wacława Sobieskiego (*Corpus studiosorum* 2009: 274; AUJ, sygn. 37/35, niepaginowane: dyplom doktorski, nekrolog).

Krzyżanowski musiał dość szybko dostrzec potencjał tkwiący w nowym słuchaczu. We wspomnieniu pisanym na początku lat trzydziestych na prośbę Władysława Semkowicza, następcy Krzyżanowskiego na katedrze nauk pomocniczych, Grodecki tak opisywał swoje pierwsze lata na Uniwersytecie: „Profesor Krzyżanowski, któremu z postępem celującym zdawałem w tych latach kollokwja z paleografji, dyplomatyki i innych jego wykładów, zaproponował mi zastępstwo śp. Gollenhofera [studenta pełniącego dotąd funkcje pomocnicze przy profesorze — przyp. M.S.] na czas jego choroby, a po jego śmierci od lipca 1909 r. przeprowadził nominację moją na aplikanta Archiwum Aktów Dawnych miasta Krakowa (...). Od roku zatem szkolnego 1909/1910 pełniłem jako aplikant Archiwum miasta Krakowa funkcje pomocnicze przy Katedrze Nauk Pomocniczych Historji. W 1912 r. postarał się śp. Profesor Krzyżanowski o utworzenie oficjalne «Gabinetu Nauk Pomocniczych Historji Uniwersytetu Jagiellońskiego» i o stałą dotację dla pomocniczej siły naukowej przy tym Gabinecie w wysokości 60 koron miesięcznie. Obowiązki tej pomocniczej siły naukowej (*wissenschaftliche Hilfkraft* w dekrecie ministerjalnym) ustalił Profesor Krzyżanowski w wysokości dwóch godzin dyżuru dziennie w lokalu Zakładu, sala 67, *Collegium Novum*, oraz oczywiście po dawnemu obecność i pomoc na ćwiczeniach paleograficznych i dyplomatycznych dla

starszych i młodszych słuchaczy" (Autora najpewniej zawiodła w tym miejscu pamięć, gdyż już w 1910 r. w składzie osobowym Uniwersytetu Jagiellońskiego po raz pierwszy wymieniono Gabinet i jego dyrektora, Stanisława Krzyżanowskiego [*Skład osobowy* 1910: 46]).

„W tym momencie uznał Profesor Krzyżanowski za niewłaściwą kumulację podwójnych poborów przeze mnie i polecił mi wybór między aplikanturą w Archiwum, gdzie pensja moja wynosiła już 140 koron, a ową *quasi*-asystenturą przy Gabinecie Nauk Pomocniczych, gdzie honorarjum miesięczne wynosiło tylko 60 koron. Decyzja dla akademika pozbawionego jakich innych źródeł dochodu była trudna; ulegając jednak wyraźnemu życzeniu Profesora Krzyżanowskiego, który wolał mnie mieć do pomocy naukowej na Uniwersytecie, zdecydowałem się wybrać Gabinet Nauk Pomocniczych i zrezygnowałem dnia [luka w tekście – przyp. M.S.] z aplikantury w Archiwum miejskim, którą objął po mnie kolega Józef Seruga" (Grodecki 2020: 66–67). Ludwik Ręgorewicz, kolega Grodeckiego z seminarium Krzyżanowskiego, później nauczyciel gimnazjalny w Poznaniu i uczestnik III powstania śląskiego, aresztowany w *Sonderaktion Krakau* (Brożek 1988: 245–248), wspomniał po latach, choć może mając już na uwadze późniejszą karierę Grodeckiego: „z mojego rocznika najwybitniejszy był Roman Grodecki (...). Zabrał się po zapisaniu się na uniwersytet do pracy z całą pasją. Kiedy jednak zauważył, że mu na wszystko ani sił, ani czasu nie wystarczy ograniczył ilość przedmiotów i wykładów i skupił się około historii średniowiecznej. W zakresie historii średniowiecznej zapowiadał się jako gwiazda pierwszej klasy. Miał nadzwyczajny talent do wczuwania się w to, jak było. Z niepozornego szczegółu umiał wydobyć nieraz nadzwyczaj interesujące wnioski" – trudno zresztą o bardziej celną charakterystykę naukowej osobowości Romana Grodeckiego (Ręgorewicz 1964: 75).

W jednej z prób poetyckich, znanej pod tytułem *Colloquium historicum generale A[nno] D[omini] 1911*, będącej niczym innym jak satyrą na walne zgromadzenie Koła Historyków, w której zabawnie sportretował całe ówczesne grono pedagogiczne, siebie nieprzypadkowo ukrył pod postacią cześnika Mieszka II: „jest i Masław z Mazowsza objuczony łupem, nie tracąc czasu wybrał Kadłubka biskupem" (Grodecki 1928b: 85). Wtedy bowiem, to jest w 1910 r., prezentował na seminarium Stanisława Krzyżanowskiego pracę „Masław książę Mazowsza. Studium z historii polskiej średniowiecznej", liczącą blisko 200 stron rękopisu (Wyrozumski 1969: 707).

Doktoryzował się na podstawie kolejnej obszernej rozprawy referowanej na wspomnianym seminarium, w której splatał problematykę gospodarczą i społeczno-ustrojową, poświęconej organizacji majątków

książęcych w Polsce XII w. na przykładzie włości trzebnickiej. Ukazała się ona drukiem na łamach „Kwartalnika Historycznego" w latach 1912–1913 (Grodecki 1912–1913: 433–475 [1912]; 1–66 [1913]). Jednak między przedstawieniem jej Radzie Wydziału i uzyskaniem pochlebnych wręcz recenzji a sfinalizowaniem przewodu upłynąć miało jeszcze pięć długich lat. 1 listopada 1913 r. Roman Grodecki został asystentem w Seminarium Historycznym. Opublikował wówczas dwie istotne prace, które w zasadzie wyznaczyły kierunki jego przyszłych badań: dzieje średniowiecznej skarbowości oraz w szerszym zakresie dzieje gospodarcze wieków średnich (Grodecki 1914b: 8–11; 1915: 257–294).

Asystentura nie trwała jednak długo, gdyż w sierpniu 1914 r. Grodecki wstąpił do Legionów Polskich. Ten okres w swoim życiu nazywał później „robieniem historii" (Wyrozumski 1969: 712). Należał do 2. pułku piechoty II Brygady Legionów, sformowanego w Krakowie w połowie września 1914 r. i dowodzonego przez Zygmunta Zielińskiego. W końcu miesiąca formację tę skierowano na Węgry. Wraz z nią odbył Grodecki kampanię karpacką (Sitko 1928). W sierpniu 1915 r. awansował do stopnia podporucznika i przeszedł do III Brygady Legionów (4. pułk piechoty), z którą z kolei odbył kampanię wołyńską (Kosiński 2014: 33–68). W lipcu 1917 r. odmówił złożenia przysięgi wierności państwom centralnym i został internowany (fot. 4–5), ale dzięki interwencji profesora Bolesława Ulanowskiego uznano go za niezdolnego do służby. Wrócił wówczas do Bochni, gdzie nadal mieszkała jego matka (ojciec zmarł w 1916 r.). Złożył zaległy egzamin z filozofii, a w lutym 1918 r. odbyła się jego promocja na doktora filozofii w zakresie historii. Za swoją służbę w Legionach został dwukrotnie odznaczony, Krzyżem Walecznych w 1922 r. i Krzyżem Niepodległości w 1932 r. (Wyrozumski 1969: 713).

W 1918 r. powrócił do pracy w Archiwum Aktów Dawnych miasta Krakowa i w Seminarium Historycznym (fot. 6). Z tego czasu (lipiec 1918 r.) pochodzi ciekawa relacja Zofii Budkowej (wówczas Kozłowskiej), kilka lat młodszej koleżanki Grodeckiego, jednej z najwybitniejszych polskich znawczyń średniowiecza: „Piszę w Seminaryum. Siedzi obok mnie Grodecki i ćmiąc papierosy jeden za drugim czyta ją [to jest pracę Kozłowskiej – przyp. M.S.] z wielkim zainteresowaniem (...). W tej chwili Grodecki zwrócił mi robotę, zdaje się, że oczekiwał czegoś więcej, spodziewał się znaleźć daleko idące wnioski i hipotezy, których właśnie starannie unikałam, w każdym razie oświadczył, że gdybym tą pracę napisała pod pseudonimem, nikt by nie poznał, że kobieca – specjalny rodzaj męskich komplementów" (Kozłowska-Budkowa 2018, s. 125–126). Habilitował się w 1920 r. w wieku trzydziestu jeden lat na podstawie cyklu rozpraw o historii pieniądza w Polsce opatrzonego tytu-

łem „Studia nad stosunkami pieniężnymi w Polsce piastowskiej" (Szczur 2009: IX). Krótko był zatrudniony na stanowisku zastępcy profesora historii gospodarczej, by w maju 1922 r. otrzymać nominację na profesora nadzwyczajnego przy Katedrze Historii Gospodarczej (fot. 7). Do uzwyczajnienia profesury doszło w 1929 r. Rok wcześniej został zaś członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności. Choć wywodzący się z tradycji narodowej, później legionista, nie opowiadał się otwarcie za żadną linią polityczną. Nie był też zwolennikiem Piłsudskiego. Podpisał natomiast jako jeden z czterdziestu pięciu profesorów Uniwersytetu list otwarty w proteście przeciwko aresztowaniu ponad czterdziestu byłych posłów i senatorów z Wincentym Witosem na czele (Ziejka 2018: 98–99). Dwudziestolecie międzywojenne było zresztą czasem najbardziej intensywnej aktywności zawodowej Romana Grodeckiego.

W 1939 r. skończył pięćdziesiąt lat. Cieszył się wówczas niekwestionowanym autorytetem w środowisku akademickim. Karierę tę, w jej bez wątpienia szczytowym momencie, przerwała jednak wojna. W wywiadzie dla krakowskiego „Czasu" w 1935 r. mówił o swoich planach naukowych na najbliższe lata: „Od kilku lat z przerwami pracuję nad większą rozprawą, dotyczącą dziejów handlu na ziemiach polskich w najwcześniejszej i najmniej dotąd znanej fazie do początków XIV w. Część I tej pracy, obejmująca systematyczne opracowanie przeszło trzydziestu najstarszych polskich taryf celnych, jest już od paru lat gotowa, zaś część II, oparta na analizie tych taryf oraz przywilejów celnych i innych źródeł, dotyczących choćby pośrednio handlu, jego organizacji, artykułów etc. obejmie zarys najwcześniejszych dziejów handlu polskiego. Dalsze dzieje tego handlu w XIV–XVI w. są już dzięki dość licznym opracowaniom nieźle znane, mglistem zaś dotąd było zagadnienie początków tego handlu i tę lukę ma niniejsze studjum wypełnić. W związku z wykładami na W[yższej] S[zkole] H[andlowej] w Krakowie przygotowuję zwięzły podręcznik «Dzieje handlu». Wszystkie moje prace dotychczasowe, podobnie jak i wykłady uniwersyteckie od lat 14, były studjami przygotowawczemi do dwóch dzieł syntetycznych, które pragnę wykończyć w najbliższych latach, mianowicie: a) «Dzieje Polski za Piastów do roku 1386» (próbny zarys dałem w r. 1928 w wyd[awnictwie] «Polska, jej dzieje i kultura») i b) «Dzieje gospodarcze Polski do końca XVIII w.»" (Grodecki 1935a: 6). Niestety, prac tych już nigdy nie udało mu się zrealizować. Nie podzielił losu wielu kolegów, którzy 6 listopada zgłosili się na wykład sturmbanführera Brunona Müllera w *Collegium Novum*, gdyż opuścił Kraków w nocy z 4 na 5 września 1939 r. jako oficer rezerwy, wraz profesorem Janem Safarewiczem

„przeważnie pieszo, częściowo posługując się pociągami ewakuacyjnymi i pociągiem wojskowym" (Grodecki 2005: 661). W ten sposób dotarli do Łańcuta, a następnie do Lwowa. „Obronę Lwowa przeżyłem w «Hotelu George»" (Grodecki 2005: 661). Następnie, już po zajęciu miasta przez armię radziecką, korzystał z gościny profesora Franciszka Bujaka, a mimo podejmowanych prób do Krakowa wrócić już nie mógł. Początkowo został zatrudniony, „przy niespodziewanie przychylnym poparciu ze strony ukraińskich profesorów Cyryla Strudyńskiego i Iwana Krypiakiewicza" (Grodecki 2005: 662), w 1940 r. w Muzeum Państwowym, a od marca 1941 r. w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (wówczas już filii Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie). „Praca moja w muzeum zrazu dotyczyła inwentaryzacji i zmagazynowania skomasowanych tu zbiorów obrazów i innych prywatnych i publicznych kolekcji lwowskich, następnie zbiorów numizmatycznych i medali (...). W *Ossolineum* przydzielono mi zrazu pracę w charakterze naukowego konsultanta (...), a następnie znalazłem się w oddziale rękopisów, stanowiącym dla mnie po prostu wymarzone pole pracy mogącej mi najprzyjemniej i najpożyteczniej wypełnić czas smutnej a długotrwałej rozłąki z rodziną (...). Wnet [po zajęciu Lwowa przez hitlerowców — przyp. M.S.] zjawił się nowy urzędowy zwierzchnik bibliotek na terenie okupowanym przez władze niemieckie, dr Abb. Ktoś z personelu niepolskiego zwrócił mu uwagę na moją tu obecność jako profesora krakowskiego Uniwersytetu, wobec czego natychmiast zażądał widzenia się ze mną. W krótkiej rozmowie dał do zrozumienia bez obsłonek, że do Krakowa nie mogę wracać, bo pracy tam nie dostanę, a bez stałego zajęcia nie będzie mi wolno w Krakowie mieszkać, po czym zapytał mnie, czy pracowałem kiedy w bibliotekarstwie, a na moją potakującą odpowiedź zgodził się na moje dalsze pozostanie w *Ossolineum*" (Grodecki 2005: 662). Niebezpiecznie zapowiadała się też wizyta, poszukującego współpracowników, wysłannika Instytutu Niemieckich Prac na Wschodzie (*Institut für Deutsche Ostarbeit*) Johanna Wernera Niemanna. Grodecki odmówił. „Na szczęście (...) dr Niemann okazał się wesołym niemieckim «burszem», który swoją misją niezbyt się przejmował i zadowolił się wyrażeniem nadziei, że może w przyszłości dam się mu jeszcze pozyskać" (Grodecki 2005: 663). W grudniu 1941 r. po raz pierwszy od dwóch lat Grodecki potajemnie odwiedził Kraków. Wtedy też dowiedział się, że jego mieszkanie na pierwszym piętrze w kamienicy przy Łokietka 1 zostało zrewidowane. Jeden z gestapowców miał wówczas powiedzieć po polsku do służącej: „zabieramy tu te rzeczy, co pan profesor wypisywał przeciw Niemcom, już więcej pan profesor tego nie będzie pisał" (Grodecki 2005: 663). Jako że komunikacja między gestapo krakowskim a lwowskim

najwyraźniej szwankowała bądź też Grodecki przestał być obiektem wzmożonych poszukiwań, we Lwowie w zasadzie nie ukrywał się, choć korespondencję do żony adresował „pod fikcyjnymi imionami i zmienianymi często nazwiskami (...), z fałszywym zawsze adresem" (Grodecki 2005: 664). Zarówno warunki bytowe, jak i zawodowe uznawał za bardzo dobre (fot. 8). Żalił się natomiast na dawnych „zażyłych" znajomych z Krakowa, którzy mieszkali wówczas we Lwowie („Spotkałem się z najzupełniejszą obojętnością w okresie dla mnie najcięższym") [Grodecki 2005: 664]. W maju 1944 r., dzięki zaangażowaniu żony, wyjechał do jej kuzynostwa do Okocimia, gdzie został do lutego 1945 r. Przez cały czas okupacji starał się pracować naukowo.

Wiosną 1945 r. wrócił na opuszczoną w 1939 r. katedrę. Wykładał historię handlu w Akademii Ekonomicznej i historię gospodarczą w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Redagował przeniesiony ze Lwowa do Krakowa „Kwartalnik Historyczny" – najważniejsze wówczas czasopismo historyczne. „W twórczości naukowej Romana Grodeckiego wojna spowodowała dotkliwe straty, o wiele większe niż luka pięciu lat w bibliografii jego prac" (Wyrozumski 1969: 744). W osobistym *Słowie od Redakcji* otwierającym pierwszy powojenny tom „Kwartalnika Historycznego" pisał: „Może sobie tego czasem jasno nie uświadamiamy, ale wszyscy czujemy w mniejszym lub większym stopniu, jak pod wpływem przeżyć wojennych, pod wpływem tego, cośmy widzieli i słyszeli przez te pełne grozy długie lata, coś się wewnątrz nas zmieniło, czujemy, że wracamy do naszych warsztatów pracy jacyś inni, z nowym już uformowanym albo formującym się stopniowo, odmiennym od dawniejszego poglądem na mnóstwo spraw społecznych i politycznych (...). Ale w szczególności jako historycy czujemy potrzebę uświadomienia sobie naszego obecnego stosunku do historii, bo czujemy, że i tu niespostrzeżenie dokonała się w nas, i w dalszym ciągu dokonywa się, jak gdyby jakaś odruchowa rewizja poglądów, jakaś doniosła, głęboka zmiana w zapatrywaniach na to, co stanowiło i nadal ma stanowić przedmiot naszych zawodowych zainteresowań, zamiłowań i twórczej pracy naukowej" (Grodecki, Lepszy 1939–1945: 395). Wyrażał też uzasadnione obawy odnośnie do możliwości uprawiania własnej profesji w nowych warunkach politycznych: „Jest rzeczą zrozumiałą rzeczywiście i naturalną, że bieżąca polityka z upodobaniem sięga do arsenału historii po argumenty i dowody mające lepiej uzasadnić i umocnić jej aktualne tezy (...) nowa już w zasadniczych konturach wyraźnie skrystalizowana rzeczywistość polityczna i społeczno-gospodarcza narzuca nam i budzi w nas nowe zainteresowania, podsuwa nam nowe punkty widzenia i oceny" (Grodecki, Lepszy 1939–1945: 396), jakkolwiek powinność

historyka widział w tym, „że nie tylko w oderwaniu od bieżącego życia, idąc za własnymi wyłącznie zaciekawieniami, dochodzi mozolnym wysiłkiem do prawdy w różnych, szczegółowych, specjalnych kwestiach naukowych, ale w żywej łączności z bieżącym życiem narodu potrafi z twórczego swego wysiłku i dorobku podać społeczeństwu to, czego ono w danej chwili szuka w swojej historii i pragnie poznać" (Grodecki, Lepszy 1939–1945: 397).

Do dawnego rozmachu pisarskiego już nie powrócił. Mimo bardzo szeroko kreślonych planów, nie udało mu się w okresie powojennym ukończyć żadnej większej pracy, choć podpisywał kolejne umowy wydawnicze: na 25-arkuszowe „Dzieje handlu", 20-arkuszową „Genezę poddaństwa chłopów w Polsce feudalnej", czy 35-arkuszowy „Kodeks dyplomatyczny Małopolski" (Wyrozumski 1969: 746). W Uniwersytecie doby stalinowskiej wraz z kilkoma innymi profesorami pozostał przedstawicielem „starej szkoły". „Tu były jakby dwa światy – wspominał Jerzy Wyrozumski – jeden świat to były wykłady i profesorowie, dla których jakby nic się nie zmieniło. Przykładowo historię starożytną wykładał profesor Ludwik Piotrowicz, który wręcz demonstrował stanowisko antydoktrynalne, bo ta doktryna była wtedy straszliwie wciskana. Sam Piotrowicz był autorem wielkiej historii Rzymu. Kiedyś pozwolił sobie do nas na «gadkę» o podręczniku historii starożytnej Maszkina, właśnie przetłumaczonym z rosyjskiego. Mówił: «Ilustracje ode mnie ukradł, ukradł!». Dla Piotrowicza marksizm nie istniał, a jeżeli wyrażał się na ten temat, to zawsze źle. Dla profesora Romana Grodeckiego, którego byłem uczniem, też jakby nie istniał" (Wyrozumski 2007: 607). Przez jedną niefortunną wypowiedź o mało co nie został usunięty z Uniwersytetu, gdy „bodajże w 1951 r." doniesienie złożył jeden z jego asystentów, niejaki Tadeusz Marian Nowak (*Skład osobowy* 1952: 33; Grodecki, Mitkowski 1955: 139). Profesor miał bowiem przy jakiejś okazji powiedzieć względem nowej literatury, że „nie będzie śmieci marksistowskich trzymać w swoim zakładzie" (Wyrozumski 2007: 610), choć na pewno miał na półce w zakładowej bibliotece przedwojenne, polskie tłumaczenie *Kapitału* Marksa (Kraków, Instytut Historii, Zakład Historii Polski Średniowiecznej, biblioteka, sygn. 466). Wedle Jerzego Wyrozumskiego za Grodeckim miał się wówczas wstawić Bogdan Kędziorek, I sekretarz Komitetu Uczelnianego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (Wyrozumski 2007: 610). Codzienne funkcjonowanie utrudniała też coraz bardziej skomplikowana sytuacja domowa, postępująca nieuleczalna choroba żony Stefanii, która zmarła w 1958 r., oraz kłopoty z wychowaniem adoptowanej w 1945 r. sieroty wojennej, Heleny (ur. 1942) [AUJ, sygn. 37/35, niepaginowane: Oświadczenie w spra-

wie adoptowanej sieroty Heleny Mitto]. Sprzedawał w antykwarniach książki z prywatnej biblioteki. Wreszcie w 1957 r. złamał kość biodrową, co w efekcie zakończyło się przykuciem do łóżka. Całości tego smutnego obrazu dopełniła postępująca astma będąca przykrą konsekwencją palenia przez kilkadziesiąt lat papierosów.

W styczniu 1959 r. Uniwersytet Warszawski przyznał Romanowi Grodeckiemu doktorat honorowy, stanowiący najwyższy wyraz uznania polskiego środowiska naukowego. To wyróżnienie cenił zresztą najbardziej. 21 kwietnia tego roku Roman Grodecki ukończył siedemdziesiąt lat („Dziennik Polski" 1959: 4; „Echo Krakowa" 1959: 5; „Gazeta Krakowska" 1959: 4; „Słowo Powszechne" 1959: 7; „Tygodnik Powszechny" 1959: 7). Z tej okazji Redakcja „Wiadomości Numizmatycznych" dedykowała mu, jako wybitnemu znawcy historii pieniądza, tom tego periodyku („Wiadomości Numizmatyczne" 1959). Ryszard Kiersnowski wręczył go Profesorowi 21 września 1959 r. w obecności Jerzego Wyrozumskiego i Józefa Mitkowskiego, który zanotował, że „Profesor był bardzo wzruszony" (AUJ, sygn. 37/2, niepaginowane: „Mały jubileusz" prof. Romana Grodeckiego urządzony przez Redakcję czasopisma Wiadomości Numizmatyczne w Krakowie 21 IX 1959). Z kolei we środę 5 października 1960 r. o godzinie 13 Profesora Grodeckiego odwiedziła delegacja społeczności Uniwersytetu Warszawskiego, w tym rektor Stanisław Turski oraz między innymi Aleksander Gieysztor, który odczytał tekst dyplomu doktorskiego. Z notatki pozostawionej przez Józefa Mitkowskiego wiadomo, że po części oficjalnej „przy winie, koniaku, sardynkach [i] torcie potoczyła się rozmowa towarzyska. Trzeba ją było jednak szybko zakończyć, gdyż już czekała «grupa krakowska» w pokoju sąsiednim, przybyła z Uniwersytetu Jagiellońskiego punktualnie o godzinie 13.30" (AUJ, sygn. 37/2: Uroczystość jubileuszowa 5 X 1960, s. 2). Na czele drugiej delegacji stał profesor Kazimierz Piwarski, prorektor Uniwersytetu. Obecni byli także Jan Dąbrowski czy Zofia Budkowa. Wręczono wówczas Romanowi Grodeckiemu księgę pamiątkową (*Prace z dziejów* 1960). „Jubilat podziękował w ciepłych słowach za księgę i za przemówienia. Stwierdził, że księgą bardzo się ucieszył, szczególnie jest z niej zadowolony. Wszystkim obecnym serdecznie dłoń uściskał, bardzo gościnnie częstował – w czym pomagali Mu, a ściślej w czym go wyręczali (bo Profesor nie wstawał z krzesła) Halinka Grodecka i asystent Jerzy Wyrozumski. Profesor Lepszy przypominał w towarzyskiej już rozmowie wielką popularność wśród młodzieży studiującej w okresie dwudziestolecia «piosenki o narciarzu» ułożonej za młodu przez Jubilata, profesor Dąbrowski przypomniał sporo wesołych wydarzeń sprzed lat – i trzeba się było pożegnać, gdyż zbliżał się termin

spotkania z gośćmi z Warszawy. Z prawdziwym żalem żegnał obecnych Jubilat i zdołał ich dość dobrze przetrzymać, mimo iż sam wyznaczył rygorystyczne terminy, pragnąc do minimum skrócić ceremonię, o której sądził, że będzie oficjalna i nudna i o której myślał ze wstrętem i niemal ze strachem, starając się odsunąć ją na możliwie najdalszy termin" (AUJ, sygn. 37/2: Uroczystość jubileuszowa 5 X 1960, s. 5). Nie obyło się jednak bez drobnych niespodzianek. Otóż autor cytowanej relacji, Józef Mitkowski, „na intencję uroczystości" zakupił nowe buty, „które okazały się na tyle przyciasne, że już byłem gotów śladem dawnych uniwersyteckich jałmużników odstąpić je ubogim i boso wrócić do domu. Od kroku tego wstrzymało mię nie napotkanie żadnego ubogiego po drodze" (AUJ, sygn. 37/2: Uroczystość jubileuszowa 5 X 1960, s. 6). W tym samym miesiącu w księgarni naukowej przy ulicy Podwale urządzono wystawę prac Profesora, drugą otwarto zaś w holu Biblioteki Jagiellońskiej. O wydarzeniach tych pisano w prasie krakowskiej („Echo Krakowa" 1960: 1; „Gazeta Krakowska" 1960: 4; Zagórska 1960: 6; Zieliński 1960: 2). Swoje ostatnie teksty dyktował Jerzemu Wyrozumskiemu, któremu też przekazał własną bibliotekę oraz rękopisy starszych prac. Roman Grodecki zmarł w domu 17 kwietnia 1964 r., cztery dni przed swoimi siedemdziesiątymi piątymi urodzinami.

Podsumowanie — o dorobku naukowym Romana Grodeckiego

Zestawiona przez Krystynę Stachowską bibliografia prac drukowanych Romana Grodeckiego, obejmująca lata 1912–1959, liczyła łącznie sto siedemdziesiąt pozycji (Stachowska 1960: 11–29), wraz z tekstami opublikowanymi w ostatnich latach życia oraz pośmiertnie nieznacznie przekracza dwieście tytułów. Jest to jednak dorobek stosunkowo duży, zważywszy, że po 1945 r. autor ogłosił niewiele ponad trzydzieści tekstów, natomiast ponad sto czterdzieści do 1939 r. Jakkolwiek wielowątkowy, stanowi dość spójną całość. Wychodził Roman Grodecki od studiów nad dziejami gospodarczymi. Prowadził pionierskie badania nad funkcjonowaniem majątków książęcych (Trzebnica) i klasztornych (norbertanie w Busku, joannici w Zagościu) w XII-wiecznej Polsce oraz genezą immunitetu (Grodecki 1912–1913: 433–475 [1912], 1–66 [1913]; 1913a: 7–14; 1913b: 71–78; 1914a: 1–93; 1915: 257–294; 1922a: 18–20; 1922b: 11–13; 1930), które następnie rozszerzył o zagadnienia pieniądza i skarbowości: dochodu menniczego i polityki menniczej, w tym instytucji mincerzy czy „początków" skarbu państwowego (Grodecki 1914b: 8–11; 1918–1919a: [1918] 91–98, 113–119, 135–139, [1919] 1–5; 1918–1919b: [1919] 41–46, 131–136; 1918–1919c: [1919] 122–127; 1920–

1921a: [1921] 74–80; 1920–1921b: [1921] 45–72; 1920–1921c: [1920] 53–55; 1921a: 77–132; 1921b; 1922–1926a: [1922] 89–112; 1922–1926b: [1923] 1–23; 1928–1929: 65–89; 1933b: 1–32; 1934: 54–70; 1935c: 50–54; 1936: 76–87; 1937: 24–27; 1938–1939: 142–154), skąd niejako w sposób naturalny przeszedł do historii politycznej, pisząc autorskie narracje o dziejach XII i XIII w., do dziś stanowiące właściwe podstawę wiedzy o tym okresie. Rozpoczął również osobne studia nad XIV w. (Grodecki 1926: 1–191; 1928a: 73–192; 1933a: 155–326; 1935b; 1938; 1939). W czym tkwiło nowatorstwo tego podejścia? Otóż właściwe zrozumienie historii politycznej widział on w poznaniu „dziejów wewnętrznych", w tym przede wszystkim problemów gospodarczych: „Bo podobnie, jak dzieje polityczne tracą na barwach i na wyrazistości, jeśli się je zbyt ściśle odizoluje od stosunków wewnętrznych, tak i przedstawienie stosunków wewnętrznych w zupełnym oderwaniu od historii politycznej dałoby równie ułamkowy, niezgodny dokładnie z rzeczywistością obraz" (Wyrozumski 1969: 722–723).

Fenomen pisarstwa Grodeckiego opierał się, co może zabrzmieć trywialnie, na pogłębionej lekturze źródeł. W przeczytanych tekstach podkreślał to, co uważał za w jakimś sensie intrygujące, i na tej podstawie budował własny obraz przeszłości, łącząc poszczególne fakty w całość. W tych podkreśleniach, widocznych na kartach wydawnictw źródłowych przekazanych Uniwersytetowi Rzeszowskiemu, tkwi tajemnica warsztatu Romana Grodeckiego. Drukowany zespół przekazów źródłowych do dziejów polskiego średniowiecza miał w zasadzie opanowany pamięciowo. Tak też pracował podczas seminariów, co wielokrotnie wspominali jego uczniowie, Bożenna i Jerzy Wyrozumscy, prosząc o analizę wskazywanych właśnie z pamięci fragmentów źródłowych i następnie rozwiązywanie ukrytego w nich problemu.

Był też znakomitym tłumaczem. Przygotował przekłady kroniki Anonima zwanego Gallem (Grodecki 1923) i *Księgi Henrykowskiej* (Grodecki 1949). Zaginął natomiast przekład kroniki Mistrza Wincentego. Był również świetnie przygotowany do wydawania źródeł drukiem, ale pozostawił po sobie tylko jedną edycję, XV-wiecznych rachunków wielkorządowych (Grodecki 1951). Swoiste wizjonerstwo Grodeckiego w interpretacji przekazów pisanych najlepiej pokazuje chyba opublikowany już pośmiertnie tom jego starszych studiów, mieszczących wykład dziejów wewnętrznych Polski XIII w., dziejów gospodarczych w dobie panowania Kazimierza Wielkiego czy wreszcie dziejów Żydów do końca XIV w. (Grodecki 1969).

Dokładne poznanie pisarstwa Romana Grodeckiego ułatwia również zrozumienie pisarstwa Jerzego Wyrozumskiego, który wychodząc od dziejów gospodarczych, umiał przejść do budowania znakomitych syntez dzie-

jów Polski wieków średnich, panowania Kazimierza Wielkiego czy miasta Krakowa. Sam zresztą mówił: „Grodecki wytyczył moją drogę” (Wyrozumski 2007: 608). Czego zatem uczył Grodecki przede wszystkim? Szacunku dla źródła historycznego, a przez to pisania o przeszłości „na gruncie jasno rozpoznanych faktów”. O tej metodzie „nigdzie szerzej nie pisał, ale (...) zaszczepiał swoim uczniom” (Wyrozumski 2000: 309).

L. 6.

C. k. gimnazyum wyższe w Bochni.

Świadectwo dojrzałości.

Grodecki Roman

urodzony dnia 21. kwietnia 1889 r. w Rzeszowie

w Galicyi, religii rzym. kat., ukończywszy kl. I.–VIII.

w c. k. gimn. w Bochni w latach 1900–1907.

zdawał egzamin dojrzałości przed podpisaną komisyą egzaminacyjną po raz pierwszy.

Na tej podstawie wydaje się jemu świadectwo następujące:

Obyczaje: chwalebne.

L. skł. 55 po 1 Koronie od litery.

Fot 1. Świadectwo dojrzałości Romana Grodeckiego (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot. 1. Roman Grodecki’s secondary school-leaving certificate (Photographic Studio AUJ)

Wszystkie reprodukowane archiwalia oraz fotografie znajdują się w spuściźnie Romana Grodeckiego przechowywanej w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. 37.

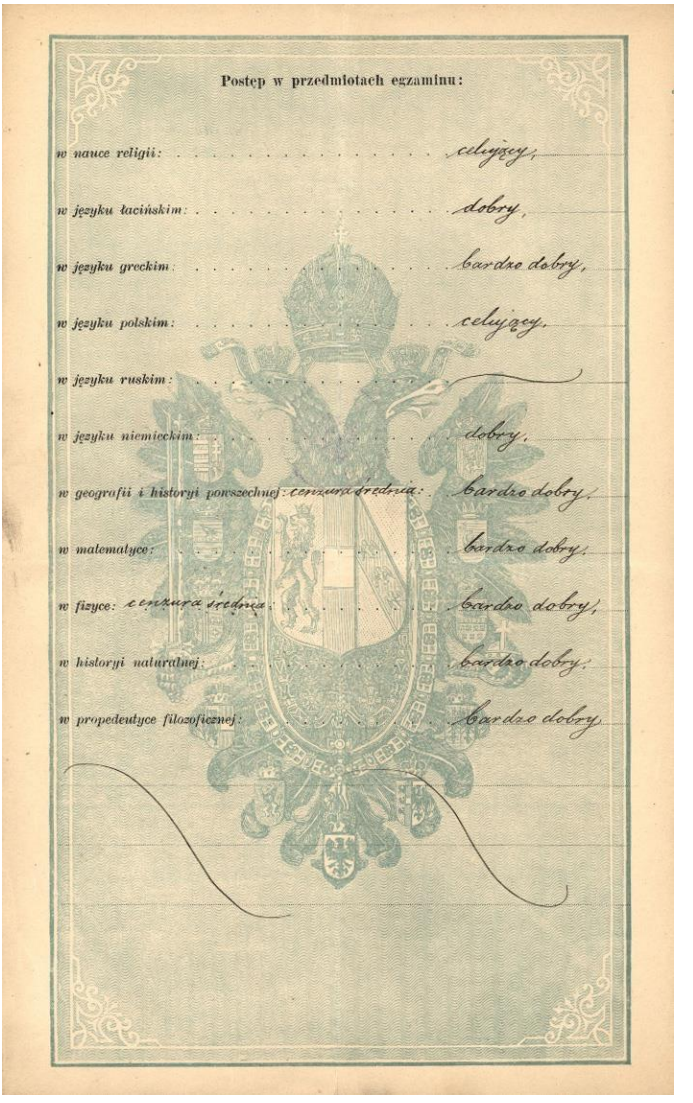

Postęp w przedmiotach egzaminu:

w nauce religii: celujący,
w języku łacińskim: dobry,
w języku greckim: bardzo dobry,
w języku polskim: celujący,
w języku ruskim:
w języku niemieckim: dobry,
w geografii i historyi powszechnej: cenzura średnia: bardzo dobry,
w matematyce: bardzo dobry,
w fizyce: cenzura średnia: bardzo dobry,
w historyi naturalnej: bardzo dobry,
w propedeutyce filozoficznej: bardzo dobry

Fot. 2. Świadectwo dojrzałości Romana Grodeckiego (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot. 2. Roman Grodecki's secondary school-leaving certificate (Photographic Studio AUJ)

Fot. 3. Fotografia Romana Grodeckiego z legitymacji uniwersyteckiej, 1907 r. (Pracownia Reprograficzna AUJ)
Fot. 3. Photograph of Roman Grodecki from university ID card, 1907 (Photographic Studio AUJ)

Fot. 4. Roman Grodecki (stoi ósmy od lewej) wśród żołnierzy III Brygady Legionów, Zambrów 24 lipca 1917 r. (Pracownia Reprograficzna AUJ).
Fot. 4. Roman Grodecki (standing eighth from the left) among soldiers of the 3rd Brigade of Legions Zambrów, July 24, 1917 (Photographic Studio AUJ)

Fot. 5. Wężyk legionowy z munduru Romana Grodeckiego, widoczny na fot. 4 (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot, 5. Gorget patch from Roman Grodecki's legionary uniform (Photographic Studio AUJ)

Fot. 6. Wycieczka plenerowa, około 1918 r., Roman Grodecki stoi pierwszy z prawej (czwarty z lewej Jan Dąbrowski) (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot. 6. Outdoor trip, ca. 1918, Roman Grodecki stand from the right (fourth from the left Jan Dąbrowski) (Photographic Studio AUJ)

Fot. 7. Roman Grodecki w todze profesorskiej (pierwszy z prawej) podczas uroczystości 900-lecia koronacji Bolesław Chrobrego w auli *Collegium Novum*, 1925 r., „Światowid. Ilustrowany Kuryer Tygodniowy" 1925, nr 12 (33), 21 marca, s. 7 (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot. 7. Roman Grodecki in the professor's robe (first from the fight) during the 900th anniversary of the coronation of Bolesław the Brave in the assembly hall of Collegium Novum, 1925, „Światowid. Ilustrowany Kuryer Tygodniowy" 1925, no. 12 (33), 12th Marc, p 7 (Photographic Studio AUJ)

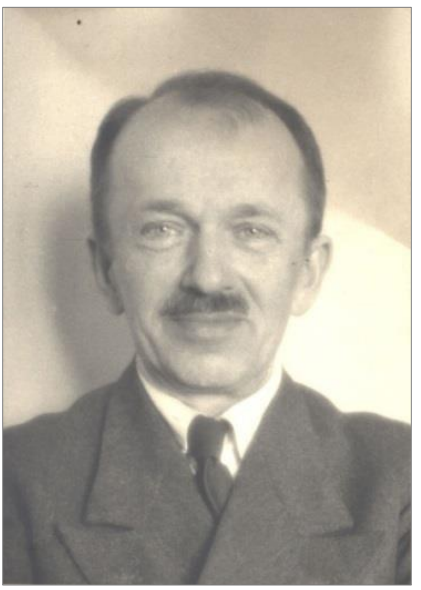

Fot. 8. Roman Grodecki w 1942 r. we Lwowie (zdjęcie opatrzone na odwrocie notą: „Uśmiech przez łzy") (Pracownia Reprograficzna AUJ)

Fot. 8. Roman Grodecki in 1942 in Lviv (photo on the back with the note "Smile through tears)" (Photographic Studio AUJ)

Literatura

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Spuścizna Romana Grodeckiego:
sygn. 37/1, *Curriculum vitae*.
sygn. 37/1, *Index lectionum*.
sygn. 37/2, „Mały jubileusz" prof. Romana Grodeckiego urządzony przez Redakcję czasopisma Wiadomości Numizmatyczne w Krakowie 21 IX 1959; Uroczystość jubileuszowa 5 X 1960.
sygn. 37/25, list brata Stanisława z dnia 21 IV 1959.
sygn. 37/35, dyplom doktorski; nekrolog; Oświadczenie w sprawie adoptowanej sieroty Heleny Mitto.

Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Zakład Historii Polski Średniowiecznej, biblioteka, sygn. 466.

Brożek A., 1988, *Ręgorowicz Ludwik Walenty (1888–1970)* [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 31, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków.

Corpus studiosorum 2009 - *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850–1918*, K–Ł, 2009, oprac. M. Barcik, A. Cieślak, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, red. K. Stopka, Z prac Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Seria C: Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX, t. 3, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.

„Dziennik Polski" 1959 – *Jubileusz wybitnego uczonego*, „Dziennik Polski" 1959, nr 228 (4849), 25 września.

„Echo Krakowa" 1959 – *Jubileusz wybitnego uczonego*, „Echo Krakowa" 14, 1959, nr 223 (4433), 25 września.

„Echo Krakowa" 1960 – *Prof. dr Roman Grodecki doktorem honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego*, „Echo Krakowa" 15, 1960, nr 234 (4748), 6 października.

„Gazeta Krakowska" 1959 — *Jubileusz profesora Romana Grodeckiego*, „Gazeta Krakowska. Organ Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Patrii Robotniczej" 11, 1959, nr 229 (3528), 25 września.

„Gazeta Krakowska" 1960 – *Jubileusz profesora Romana Grodeckiego*, „Gazeta Krakowska. Organ Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej" 12, 1960, nr 239 (3849), 7 października.

Grodecki R., 1912–1913, *Książęca włość trzebnicka na tle organizacyi majątków książęcych w Polsce w XII. w.*, „Kwartalnik Historyczny" 26–27 (w całości: Lwów 1913).

Grodecki R., 1913a, *Dzieje klasztoru premonstrateńskiego w Busku w wiekach średnich*, „Sprawozdania Akademii Umiejętności" 18, nr 2.

Grodecki R., 1913b, *Geschichte des Prämonstatenser-Klosters zu Busko im Mittelalter*, „Bulletin Internationale de l'Académie des Sciences de Cracovie. Classe de Philologie. Classe d'histoire et de Pholosophie", nr 9–10.

Grodecki R., 1914a, *Dzieje klasztoru premonstrateńskiego w Busku w wiekach średnich*, „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny", Serya II, 32 (57) [i osobna odbitka: Kraków 1913].

Grodecki R., 1914b, *Mincerze we wcześniejszym polskiem średniowieczu*, „Sprawozdania Akademii Umiejętności" 19.

Grodecki R., 1915, *Studya nad dziejami gospodarczemi Polski XII. w.*, „Kwartalnik Historyczny" 29 (i osobna odbitka: Lwów 1916).

Grodecki R., 1918–1919a, *Dziesięcina mennicza w Polsce średniowiecznej*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 9–12 (1918), nr 1–2 (1919).

Grodecki R., 1918–1919b, *O fałszerzach monet w Polsce średniowiecznej*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 4 (1919), nr 10–12 (1919).

Grodecki R., 1918–1919c, *O przyrządzie do mierzenia monet w wiekach średnich*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 10–12 (1919).
Grodecki R., 1920–1921a, *Dochód menniczy książąt polskich XIII wieku*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 1–6 (1921).
Grodecki R., 1920–1921b, *Polityka mennicza książąt polskich w okresie piastowskim*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 1–6 (1921) [i osobna odbitka: Kraków 1921].
Grodecki R., 1920–1921c, *Sprawa Stanisława Zarogowskiego z r. 1481*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne", nr 7–12 (1920).
Grodecki R., 1921a, *Mincerze we wcześniejszem średniowieczu polskim*, „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny", Serya II, 38 (63), nr 2 (i osobna odbitka: Kraków 1921).
Grodecki R., 1921b, *Przywilej menniczy biskupstwa poznańskiego z r. 1232*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. „Prace Komisyi Historycznej", t. 2/2, Poznań.
Grodecki R., 1922a, *L'origine de l'immunité en Pologne*, „Bulletin Internationale de l'Académie des Sciences de Cracovie. Classe de Philologie. Classe d'histoire et de Pholosophie", nr 1–10.
Grodecki R., 1922b, *Początki immunitetu w Polsce*, „Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności" 27, nr 4.
Grodecki R., 1922–1926a, *„Obrzaz" (Przyczynek do średniowiecznej polityki menniczej)*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 10, nr 7–12 (1922) [i osobna odbitka: Kraków 1923].
Grodecki R., 1922–1926b, *Przymus używania bieżącej monety krajowej w Polsce piastowskiej*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 10, nr 1–12 (1923).
Grodecki R., 1923, Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. i oprac. R. Grodecki, Bibljoteka Narodowa. Serya 1, nr 59, Krakowska Spółka Wydawnicza, Kraków.
Grodecki R., 1926, *Dzieje Polski do r. 1194* [w:] R. Grodecki, S. Zachorowski, J. Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej w dwu tomach*, t. 1 (*do roku 1333*), Gebethner i Wolff, Kraków.
Grodecki R., 1928a, [w:] *Polska, jej dzieje i kultura od czasów najdawniejszych do chwili obecnej*, t. 1 (*od pradziejów do roku 1572*), Trzaska, Evert, Michalski, Warszawa.
Grodecki R., 1928b, [w:] *Wspomnienia z życia i działalności Koła Historyków U[czniów] U[niwerytetu] J[agiellońskiego] w latach 1892–1927*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
Grodecki R., 1928–1929, *Dzieje zwierzchności menniczej w Polsce średniowiecznej*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 12 (i osobna odbitka: Kraków 1930).
Grodecki R., 1930, *Początki immunitetu w Polsce*, Badania z Dziejów Społecznych i Gospodarczych, red. F. Bujak, nr 8, Kasa im. Rektora J. Mianowskiego, Instytut Popierania Polskiej Twórczości Naukowej, Lwów.
Grodecki R., 1933a, *Dzieje polityczne Śląska do r. 1290* [w:] *Historja Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, t. 1, red. S. Kutrzeba, Kraków.
Grodecki R., 1933b, *Początki pieniężnego skarbu państwowego w Polsce*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 15.
Grodecki R., 1934, *O t.zw. grzywnie kujawsko-mazowieckiej*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 16.
Grodecki R., 1935a, [w:] *Na Uniwersytecie Jagiellońskim. Nad czem pracują przedstawiciele humanistyki*, „Czas", nr 192 (wtorek, 16 lipca).
Grodecki R., 1935b, *Die Politische Geschichte Schlesiens bis 1290*, Staatsarchiv, Berlin-Dahlem.

Grodecki R., 1935c, *Co to był „slegeshacz"?*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 17.
Grodecki R., 1936, *Pojawienie się groszy czeskich w Polsce*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 18 (i osobna odbitka: Kraków 1937).
Grodecki R., 1937, *Przyczynek do dziejów pieniądza w Polsce XIII w.*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 19.
Grodecki R., 1938, *Rozstanie się Śląska z Polską w XIV w.*, Instytut Śląski, Katowice.
Grodecki R., 1938–1939, *Złoto w Polsce przed wprowadzeniem w obieg florenów złotych*, „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" 20 (i osobna odbitka: Kraków 1939).
Grodecki R., 1939, *Kongres krakowski w roku 1364*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa.
Grodecki R., 1949, *Księga Henrykowska*, tłum. i oprac. R. Grodecki, Instytut Zachodni, Poznań–Wrocław.
Grodecki R., 1951, *Rachunki wielkorządowe krakowskie z r. 1471*, wyd. R. Grodecki [w:] *Archiwum Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności*, Seria 2, t. 4 (16), nr 7, Polska Akademia Umiejętności, Kraków (i osobna odbitka: Kraków 1951).
Grodecki R., 1965, *Jak zostałem historykiem*, oprac. J. Wyrozumski, „Mówią Wieki" 8, nr 4 (88).
Grodecki R., 1969, *Polska piastowska*, oprac. J. Wyrozumski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
Grodecki R., 2005 [w:] *Relacje pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego o ich losach osobistych i dziejach uczelni w czasie drugiej wojny światowej*, oprac. J. Michalewicz, Z prac Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Seria F: Varia, t. 5, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
Grodecki R., 2020, *Wspomnienia o prof. Stanisławie Krzyżanowskim i Gabinecie Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego*, „Alma Mater", nr 215–216.
Grodecki R., Lepszy K., 1939–1945, *Słowo od Redakcji*, „Kwartalnik Historyczny" 53.
Grodecki R., Mitkowski J., 1955, *Z życia Katedry Historii Polski Feudalnej UJ*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego", nr 2, Historia, z. 1.
Kosiński D., 2014, *4 pułk piechoty Legionów, 1915–1917. Organizacja i działania bojowe*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 15 (66), nr 3 (249).
Kozłowska-Budkowa Z., *Wspomnienia z lat 1893–1923*, oprac. M. Starzyński, Avalon, Kraków.
Kutrzeba S., 1905, *Historya ustroju Polski w zarysie*, Księgarnia Polska, Lwów.
Prace z dziejów 1960 – *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70 rocznicę urodzin*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
Ręgorewicz 1964 – *Ludwik Ręgorewicz (1907–1910)* [w:] *Patrząc ku młodości. Wspomnienia wychowanków Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. K. Wyka, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
Skład osobowy 1910 – *Skład osobowy Uniwersytetu Jagiellońskiego w półroczu zimowym 1910/1911*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
Sitko J., 1928, *Zarys historji wojennej 2-go pułku piechoty Legjonów*, Zarys historji wojennej pułków polskich 1918–1920, Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa.
„Słowo Powszechne" 1959 – *Jubileusz profesora Romana Grodeckiego*, „Słowo Powszechne" 13, 1959, nr 233 (4700).
Stachowska K., 1960, *Bibliografia prac prof. dra Romana Grodeckiego za lata 1912–1959* [w:] *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Stronczyński K., 1839, *Wzory pism dawnych w przerysach wystawione i objaśnione drukowanem ich wyczytaniem*, cz. 1: *obejmująca pismo dyplomatów od roku 1228 do 1536*, Drukarnia Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, Warszawa.

Szczur S., 2009, *Roman Grodecki – badacz stosunków pieniężnych w Polsce średniowiecznej* [w:] R. Grodecki, *Polityka pieniężna Piastów*, Avalon, Kraków.

„Tygodnik Powszechny" 1959 — „Tygodnik Powszechny. Katolickie Pismo Kulturalno-Społeczne" 13, 1959, nr 40 (558), 4 października.

Uljasz A., 2012, Z *tradycji zarządzania polskimi bibliotekami akademickimi*. *Edward Kuntze (1880–1950)*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne", nr 2 (9).

Weigt H., 1926, *Znaczenie Dyrektora Józefa Kannenberga* [1862–1925] *dla naszego zakładu* [w:] *Sprawozdanie Państwowej Dyrekcji Szkoły Ekonomiczno-Handlowej w Krakowie za rok szkolny 1926*, Szkoła Ekonomiczno-Handlowa, Kraków.

„Wiadomości Numizmatyczne" 1959 – „Wiadomości Numizmatyczne" 3, z. 1–2.

Wyrozumski J., 1961, *Jubileusz Profesora Romana Grodeckiego*, „Kwartalnik Historyczny" 68.

Wyrozumski J., 1964, *Roman Grodecki (21 IV 1889–17 IV 1964)*, „Kwartalnik Historyczny" 71.

Wyrozumski J., 1969, *Posłowie* [w:] R. Grodecki, *Polska piastowska*, oprac. J. Wyrozumski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

Wyrozumski J., 1972, *W kręgu mediewistyki społecznej*, „Kultura" 10, nr 43.

Wyrozumski J., 1991, *W kręgu mediewistyki społecznej (o Romanie Grodeckim 1889–1964)* [w:] *Wielcy humanistyki polskiej*, red. J. Górski, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków.

Wyrozumski J., 2000, *Roman Grodecki (1889–1964)* [w:] *Złota księga Wydziału Historycznego*, red. J. Dybiec, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.

Wyrozumski J., 2007, *Respekt dla źródła historycznego* [w:] *Po drogach uczonych. Z członkami Polskiej Akademii Umiejętności rozmawia Andrzej M<ichał> Kobos*, t. 2, Polska Akademia Umiejętności, Kraków.

Wyrozumski J., 2013, *Roman Grodecki (1889–1964)* [w:] *Mediewiści II*, red. J. Strzelczyk, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań.

Zagórska E., 1960, *Trud uczonego*, „Dziennik Polski", nr 241 (5171), 9–10 października.

Ziejka F., 2018, *Wykształcenie jako droga do elity*, „Polska Akademia Umiejętności. Debaty" 5.

Zieliński J., 1960, *Roman Grodecki i jego pokolenie*, „Tygodnik Powszechny. Katolickie Pismo Społeczno-Kulturalne" 15, nr 4 (626), 22 stycznia.

"Within the field of medieval history he had all the makings of a star of the highest order" Roman Grodecki (1889-1964), the university master of Jerzy Wyrozumski

Abstract

The article presents the biography and scientific achievements of Roman Grodecki (1889–1964), professor of the Jagiellonian University born in Rzeszów and one of the greatest Polish medievalists of the 20th century.

Grodecki began his studies in 1907. Under the supervision of Professor Stanisław Krzyżanowski was introduced to the secrets of research on the history of the Middle

Ages. In 1914 his studies were interrupted and he joined the Polish Legions. As a soldier Grodecki participated in two war campaigns. For his service was awarded the Cross of Valor in 1922 and the Cross of Independence in 1932. He completed his habilitation in 1920 on the basis of a series of studies on the history of money in Poland and in 1922 became professor. Roman Grodecki specialized in socio-economic history. He was also the author of the syntheses of the political history of the 12th and 13th centuries and translations into Polish of monuments of historiography, the *Chronicle* of Anonim called Gall (1923) and the *Book of Henryków* (1949).

The article was written in connection with the scientific conference "*Plus ratio quam vis*. Professor Jerzy Lesław Wyrozumski (1930–2018)", organized on November 4th, 2019, in the Institute of History of the University of Rzeszów on the first anniversary of the Professor's death, during which the ceremonial opening of the Roman Grodecki seminar room took place. In this room books from Roman Grodecki's collection donated to the University in accordance with the last will of his student, Jerzy Wyrozumski, were placed. As an annex to the article, a bibliography of Roman Grodecki for 1960–1964 (2020) was attached.

Key words: 20th century Polish historiography, medieval studies, Jagiellonian University, Roman Grodecki, Jerzy Wyrozumski.

Bibliografia prac prof. dra Romana Grodeckiego za lata 1960–1964–(2020)[2]

zestawił Marcin Starzyński

1960

171. *Zgon Kazimierza Wielkiego (1370)*, w: *Mediaevalia. W 50. rocznicę pracy naukowej Jana Dąbrowskiego*, red. J. Garbacik i in., Warszawa 1960, s. 151–157.

1964

172. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: Paweł Jasienica, *Trzej kronikarze*, Warszawa 1964, s. 153–346.
173. *Iwo Odrowąż*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, s. 187–192.
174. *Początki rady miejskiej w Krakowie*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych" 25, 1963 (druk: 1964), s. 47–71, Rés.

pośmiertnie

1965

175. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965, Zakład Narodowy im. Ossolińskich,

[2] Niniejsze zestawienie stanowi kontynuację, liczącej 170 pozycji, bibliografii opracowanej przez Krystynę Stachowską, zob. *Bibliografia prac prof. dra Romana Grodeckiego za lata 1912–1959* [w:] *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. Z. Budkowa i in., Warszawa 1960, s. 11–29.

16°, ss. XCIV, 194, il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59. [wyd. 1: 1923, zob. *Bibliografia*, nr 39]

176. *Jak zostałem historykiem?*, oprac. Jerzy Wyrozumski, „Mówią Wieki" 8, 1965, nr 4, s. 28–30, il.

1968

177. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 3 uzup., Wrocław–Warszawa–Kraków 1968, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16°, ss. XCV, 1 nlb., 196, 4 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.

1969

178. *Polska piastowska*, oprac. i posłowie Jerzy Wyrozumski, Warszawa 1969, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 8°, ss. 784 [na książkę składa się 7 niedrukowanych dotąd rozpraw: *Rola dziejowa Bolesława Chrobrego* (1933), s. 5–28; *Rola św. Wojciecha w dziejach Polski i Czech* (1947), s. 29–48; *Sprawa św. Stanisława* (1946–1952), s. 49–96; *Zjazd łęczycki 1180 r.* (1946–1952), s. 97–116; *Dzieje wewnętrzne Polski XIII w.* (1928–1947), s. 117–474; *Działalność gospodarcza Kazimierza Wielkiego* (1926), s. 475–594; *Dzieje Żydów w Polsce do końca XIV w.* (1936), s. 595–702].
[rec.: Karol Buczek, *O Polsce piastowskiej Romana Grodeckiego*, „Kwartalnik Historyczny" 76, 1969, s. 903–914; Stanisław Russocki, *Testament uczonego*, „Nowe Książki" 21, 1969, nr 13, s. 929–930; Tadeusz Lalik, *Dzieje wewnętrzne Polski piastowskiej*, „Studia Historyczne" 13, 1970, s. 431–451; Paul Knoll, „Slavic Review" 31, 1972, No. 2, s. 466–467]

1974

179. *Ordynacja Kazimierza Wielkiego dla krakowskich żup solnych z 1368 roku*, oprac. Jerzy Wyrozumski, „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych" 3, 1974, s. 7–11.

1975

180. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 4, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16°, ss. XCV, 1 nlb., 196, 4 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.
181. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: *By czas nie zaćmił i niepamięć* [wybór kronik średniowiecznych], oprac. Antonina Jelicz, Warszawa 1975, s. 31–59.

1978

182. *Dzieje Krakowa w wiekach średnich (fragmenty)*, w: Jerzy Wyrozumski, *Roman Grodecki o średniowiecznym Krakowie*, „Rocznik Krakowski" 49, 1978, s. 20–26.

1979

183. *Sprawa św. Stanisława*, oprac. i posłowie Jerzy Wyrozumski, Kraków 1979, 16°, Wydawnictwo Literackie, ss. 108, 3 nlb., il. [tekst wg wydania z 1969 r., zob. nr 178];
[rec.: W. Mischke, *Vel traditor vel martyr*, „Problemy Studenckiego Ruchu Naukowego" 10, 1980, nr 4, s. 95–99].
184. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: *By czas nie zaćmił i niepamięć* [wybór kronik średniowiecznych], oprac. Antonina Jelicz, wyd. 2, Warszawa 1979, s. 31–59.

1982

185. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 5, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1982, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16°, ss. LXXXIII, 1 nlb., 176, 2 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.

1986

186. *Księga Henrykowska*, przekł. R.G., przedmowa Józef Pater, Wrocław 1986, Muzeum Archidiecezjalne, 4°, ss. 4 [faksymile karty tytułowej i karty ze zdaniem polskim na podstawie wydania bibliofilskiego z 1985 r. oraz tekst polski i łaciński].

1989

187. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 6, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 16°, ss. LXXXVII, 1 nlb., 186, 2 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.

1990

188. *Księga Henrykowska*, przekł. R.G., Wrocław 1990, Muzeum Archidiecezjalne, 8°, ss. XII, 106, nlb. 2 [wydanie popularne, przedruk tłum. z 1949 r., zob. *Bibliografia*, nr 157].

1991

189. *Liber fundationis claustri Sancte Marie Virginis in Heinrichow czyli Księga Henrykowska*, przekł. R.G., wstęp Józef i Jacek Matuszewscy, wyd. 2, Wrocław 1991, Muzeum Archidiecezjalne, 8°, ss. XLVI, 2 nlb., 221, 7 nlb. [tekst polsko-łaciński oraz faksymile rękopisu, wyd. 1: 1949, zob. *Bibliografia*, nr 157]

1992

190. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: Paweł Jasienica, *Trzej kronikarze*, wyd. 2, Warszawa 1992, s. 141–312.

1993

191. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: Paweł Jasienica, *Trzej kronikarze*, wyd. 3, Warszawa 1993, s. 141–312.

1994

192. *Moja biografia wojenna (1 IX 1939–2 II 1945)*, oprac. Jerzy Wyrozumski, „Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich" 5, 1994, s. 101–106.

1995

193. *Dzieje Polski do r. 1194*, w: R.G., Stanisław Zachorowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. 1: *Do roku 1333*, oprac. Jerzy Wyrozumski, Kraków 1995, Universitas, 8°, s. 25–210 [reedycja wydania z 1926 r., zob. *Bibliografia*, nr 67].
194. *Kongres krakowski w roku 1364*, oprac. Jerzy Wyrozumski, Kraków 1995, Universitas, 8°, ss. 106, 2 nlb. [reedycja wydania z 1939 r., zob. *Bibliografia*, nr 140].

1996

195. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 7, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1996, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16°, ss. LXXXVII, 1 nlb., 186, 2 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.

2003

196. Gall Anonim, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 8, Wrocław–Warszawa 2003, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, De Agostini Polska, 8°, ss. XC, 180, nlb. 1, Skarby Biblioteki Narodowej.

2004

197. *Księga Henrykowska*, przekł. R.G., Wrocław 2004, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, De Agostini Polska, 8°, ss. LI, 316, Skarby Biblioteki Narodowej.

2005

198. [Relacja], w: *Relacje pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego o ich losach osobistych i dziejach uczelni w czasie drugiej wojny światowej*, oprac. Jerzy Michalewicz, Z prac Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Seria F: Varia, t. 5, Kraków 2005, s. 661–667 [przedruk tekstu z 1994 r., zob. nr 192].

2008

199. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., oprac. i wstęp Marian Plezia, wyd. 9, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 2008, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16°, ss. XC, 180, 1 nlb., il., Biblioteka Narodowa, Seria I, nr 59.
200. [Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*], fragmenty, przekł. R.G., w: Paweł Jasienica, *Trzej kronikarze*, [wyd. 4], Warszawa 2008, s. 141–304.

2009

201. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., wstęp Marzena Matla-Kozłowska, Diepholz–Kraków 2009, MAK Verlag, 16°, ss. XII, 162, 1 nlb., il., Biblioteka z Historii Polski.

2010

202. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przekł. R.G., wstęp Marzena Matla-Kozłowska, wyd. 2, Diepholz–Kraków 2010, MAK Verlag, 16°, ss. XII, 162, 1 nlb., il., Biblioteka z Historii Polski.
203. *Dzieje Krakowa w wiekach średnich (fragmenty)*, w: Jerzy Wyrozumski, *Cracovia mediaevalis*, red. Marcin Starzyński, Kraków 2010, s. 503–520 [przedruk tekstu z 1978 r., zob. nr 182].

2011

204. *Dzieje Polski do r. 1194*,w: R.G., Stanisław Zachorowski, Jan Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, oprac. Jerzy Wyrozumski, Kraków 2011, Universitas, 8°, ss. 908 [jednotomowa reedycja wydania z 1926 r., zob. *Bibliografia*, nr 67].

2013

205. *Dzieje polityczne Śląska do r. 1290*, w: *Historja Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, t. 1, red. Stanisław Kutrzeba, Kraków 2013, s. 155–326 [reprint wydania z 1933 r., zob. *Bibliografia*, nr 91].

2020

206. *Wspomnienia o Profesorze Stanisławie Krzyżanowskim i Gabinecie Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego*, oprac. Marcin Starzyński, „Alma Mater" 2020, nr 215–216, s. 66–70.